

Відповідальне батьківство

Дитина повинна жити у світі, у якому вона почуватиметься захищеною, де її думка буде поважатися, де немає місця насильству, у світі, який би дав змогу виховати здорове та щасливе покоління.

Першоосновою розвитку особистості дитини є її виховання в сім'ї. Сім'я є природним середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, культурного, соціального розвитку дитини, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього.

Батьківські права та обов'язки визнаються за особами, відносно яких наявні безспірні відомості, що вони є батьком або матір'ю даних дітей. Слід зауважити, що розірвання шлюбу між батьками, проживання їх окремо від дитини не впливає на обсяг їхніх прав і не звільняє від обов'язків щодо дитини.

Які обов'язки батьків щодо своєї дитини виникають в першу чергу?

Мати, батько дитини, які перебувають у шлюбі, зобов'язані забрати дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я.

Такий самий обов'язок має й мати дитини, яка не перебуває у шлюбі. Якщо мати дитини цього не зробила, то за повідомленням служби у справах дітей зобов'язаний забрати дитину для утримання та виховання з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я батько, батьківство якого визначено у свідоцтві про народження дитини або визнано за рішенням суду.

Чи може новонароджена дитина бути залишена батьками у пологовому будинку або в іншому закладі охорони здоров'я?

Це можливо у випадку, якщо дитина має істотні вади фізичного і (або) психічного розвитку, а також за наявності інших обставин, що мають істотне значення.

Якщо батьки не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я, забрати дитину мають право її баба, дід, інші родичі з дозволу органу опіки та піклування.

Коли проводиться реєстрація народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану і чи є це обов'язком батьків?

Батьки зобов'язані невідкладно, але не пізніше одного місяця від дня народження дитини, зареєструвати народження дитини в органі державної реєстрації актів цивільного стану.

Реєстрація народження дитини провадиться органом державної реєстрації актів цивільного стану з одночасним

визначенням її походження та присвоєнням прізвища, імені та по батькові та яка засвідчується Свідоцтвом про народження.

Несвоєчасна без поважної причини реєстрація батьками народження дитини в державних органах реєстрації актів цивільного стану - тягне за собою накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (ст. 212¹ КУпАП).

Які ж обов'язки батьків в подальшому?

Законом України "Про охорону дитинства" визначено, що батьки або особи, які їх замінюють, зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці.

Обов'язки батьків добре висвітлені також і в ст. 150 Сімейного кодексу України, згідно якої батьки зобов'язані: виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини; піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток; забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя; поважати дитину.

Передача дитини на виховання іншим особам не звільняє батьків від обов'язку батьківського піклування щодо неї.

Батьки зобов'язані утримувати дитину до досягнення нею повноліття (ст. 180 СКУ). Способи такого утримання визначаються батьками за домовленістю між собою. За рішенням суду можуть присуджуватися аліменти.

У визначених законом випадках батьки зобов'язані утримувати також повнолітніх дітей. Йдеться про непрацездатних дітей та дітей, які продовжують навчання (до досягнення ними двадцяти трьох років). Це утримання можливе за умови, що батьки можуть надавати матеріальну допомогу.

Законодавчо встановлений принцип повної рівності обох батьків у питаннях виховання дітей, і жоден із них не має будь-яких переваг. Питання щодо виховання дитини вирішується батьками спільно. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання та розвиток дитини.

Які обов'язки неповнолітніх батьків?

Неповнолітні батьки мають такі ж права та обов'язки щодо дитини, як і повнолітні батьки, і можуть їх здійснювати самостійно.

Якщо батьки дитини проживають окремо...

Той із батьків, хто проживає окремо від дитини, зобов'язаний брати участь у її вихованні і має право на особисте спілкування з нею. Той із батьків, з ким проживає дитина, не має права перешкоджати тому з батьків, хто проживає окремо, спілкуватися з дитиною та брати участь у її вихованні, якщо таке спілкування не заважає нормальному розвитку дитини.

Батьки мають право укласти договір щодо здійснення батьківських прав та виконання обов'язків тим із них, хто проживає окремо від дитини.

На органи опіки і піклування покладено вирішення спорів щодо участі у вихованні дитини того з батьків, хто проживає окремо від неї. Так, за заявою матері, батька дитини орган опіки та піклування визначає способи участі у вихованні дитини та спілкування з нею того з батьків, хто проживає окремо від неї. Особа, яка ухиляється від виконання рішення органу опіки та піклування, зобов'язана відшкодувати матеріальну та моральну шкоду, завдану тому з батьків, хто проживає окремо від неї.

За заявою заінтересованої особи суд може зупинити виконання рішення органу опіки та піклування до вирішення спору.

Якщо той з батьків, з ким проживає дитина, чинить перешкоди тому з батьків, хто проживає окремо, у спілкуванні з дитиною та у її вихованні, зокрема якщо він ухиляється від виконання рішення органу опіки і піклування, другий із батьків має право на звернення до суду з позовом про усунення цих перешкод.

Способи участі батьків у вихованні дитини.

Способи участі одного з батьків у вихованні дитини (періодичні чи систематичні побачення, можливість спільного відпочинку, відвідування дитиною місця його проживання тощо), місце та час їхнього спілкування визначає суд з урахуванням віку, стану здоров'я дитини, поведінки батьків, а також інших обставин, що мають істотне значення. В окремих випадках, якщо це стосується інтересів дитини, суд може обумовити побачення з дитиною присутністю іншої особи.

У разі ухилення від виконання рішення суду особою, з якою проживає дитина, суд за заявою того з батьків, хто проживає окремо, може передати дитину для проживання з ним.

Якщо є обов'язки, то є і відповідальність!

За невиконання або неналежне виконання обов'язків щодо виховання дітей батьки можуть бути притягнені до різних видів юридичної відповідальності.

Адміністративна відповідальність

Ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей, - тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (стаття 184 КУпАП).

Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння його батьками, особами, які їх замінюють, або іншими особами, - тягне за собою накладення штрафу від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян громадян (стаття 180 КУпАП).

Кримінальна відповідальність

Злісне невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки, - карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк (стаття 166 ККУ).

Використання батьками або особами, які їх замінюють, малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (систематичного випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб), - карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк (ч.1. ст. 150-1 ККУ).

Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або працездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, - карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від вісімдесяти до ста двадцяти годин або виправними роботами на строк до одного року, або обмеженням волі на строк до двох років (ч.1. ст. 164 ККУ).

Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми, - карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років (ч.1. ст. 304 ККУ).

Сімейно – правова відповідальність

Батьки можуть бути позбавлені батьківських прав, якщо буде встановлено, що вони ухиляються від виконання батьківських обов'язків по вихованню дітей, не забрали

дитину з пологового будинку, жорстоко поведуться з дітьми, є хронічними алкоголіками чи наркоманами, вдаються до експлуатації дитини, примушують до жебракування та бродяжництва (ст. 164 СКУ).

Злісне ухилення батьків від виконання обов'язків щодо здобуття їх неповнолітніми дітьми повної загальної середньої освіти також може бути підставою для позбавлення батьківських прав (ст. 47 Закону України «Про загальну середню освіту»).

Чи несуть батьки відповідальність за вчинки своїх дітей? (статті 1178 – 1183 Цивільного кодексу України).

Шкода, завдана малолітньою особою (яка не досягла чотирнадцяти років), відшкодовується її батьками (усиновлювачами) або опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, - якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою. Батьки зобов'язані відшкодувати шкоду, завдану дитиною, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав, протягом трьох років після позбавлення їх батьківських прав, якщо вони не доведуть, що ця шкода не є наслідком невиконання ними своїх батьківських обов'язків

У разі відсутності у неповнолітньої особи (з 14 до 18 років) майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини.

У разі вчинення адміністративного правопорушення особою віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, якщо у неї відсутній самостійний заробіток, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють (ч. 2 ст. 307 КУпАП).